
Vergaderjaar 2022–2023

XVII

Wijziging van de begrotingsstaat voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het jaar 2023 (wijziging samenhangende met Miljoenennota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL	3
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	4
1	Leeswijzer	4
2	Beleidsartikelen	5
	Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	5
	Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat	8
	Artikel 3: Sociale vooruitgang	10
	Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling	12
	Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet	14

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van [artikel 2.3](#), eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2023 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat voor het Ministerie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,

Liesje Schreinemacher

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De voorliggende supplettoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de Voorjaarsnota 2023 van hoofdstuk XVII van de begroting van het Rijk.

Hoofdstuk 2 bevat per beleidsartikel een tabel budgettaire gevolgen van beleid. Na de tabel 'budgettaire gevolgen van beleid' wordt een toelichting op de mutaties gegeven. Hierbij worden per artikel de mutaties die groter of gelijk zijn aan de ondergrenzen in onderstaande staffel (tabel 1) conform de Rijksbegrotingsvoorschriften toegelicht. De wijzigingen van de verplichtingen worden alleen toegelicht wanneer ze groter zijn dan 10% ten opzichte van de vorige stand op artikelniveau.

Als gevolg van hoger dan verwachte eerstejaars asieluitgaven, heeft een herschikking van het ODA-budget plaatsgevonden. Dit betekent in 2023 een ombuiging van EUR 559 miljoen op de BHOS-begroting. Met deze incidentele supplettoire begroting 2023 wordt de verdeling van deze ombuiging op de BHOS-begroting uiteengezet, zoals toegezegd tijdens het Commissiedebat Humanitaire Hulp d.d. 11 mei 2023¹. Daarmee wordt de bij eerste supplettoire begroting op verschillende artikelonderdelen administratief geboekte 'pro rata' ombuiging tegengeboekt en vervangen door de ombuigingen per artikelonderdeel.

De verhoging van het ODA-budget als gevolg van de nieuwe CPB-raming (Macro-Economische Verkenning (MEV)) verzacht meerjarig de gevolgen van de asieltegenvaller op het ODA-budget, waarmee humanitaire hulp kan worden ontzien van een korting. Het kabinet handelt hiermee in de geest van de motie Grinwis c.s.² Met deze ISB wordt ook voldaan aan de motie Van der Graaf/Hammelburg.³

Het budget dat in 2023 beschikbaar komt vanwege de MEV wordt met de tweede supplettoire begroting herverdeeld over de diverse artikelonderdelen. In verband met de korte verwerkingstijd na het verschijnen van de MEV-cijfers is dit budget nu per thema op 'Nog te verdelen' geboekt.

Gezien het feit dat de ombuiging gedurende het lopende jaar duidelijk werd, is gekozen voor een technische verwerking in 2023. Dit betekent dat alleen is omgebogen op budgetten die nog niet juridisch verplicht zijn. De rest van de ombuiging wordt behaald door betalingen door te schuiven naar 2024. Daarnaast is gekeken naar de uitvoerbaarheid van de programmering voor 2023.

Tabel 1 Ondergrenzen conform RBV

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerp-begroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 en < 1000	5	10
=> 1000	10	20

¹ TZ202305-088

² Motie 36 350 nr. 20

³ Motie 36 350-XVII nr. 7

2 Beleidsartikelen

Artikel 1: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 1 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen (mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amende- menten) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
	2023	2023	2023
Verplichtingen	501 495	30 610	532 105
Uitgaven:			
Programma-uitgaven totaal waarvan juridisch verplicht	572 242	30 610	602 852
1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem, incl. MVO	35 934	- 3 000	32 934
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
MVO en beleidsondersteuning (ODA)	15 875	- 3 000	12 875
MVO en beleidsondersteuning (non-ODA)	4 338	0	4 338
<i>Opdrachten</i>			
MVO en beleidsondersteuning (non-ODA)	2 226	0	2 226
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>			
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	2 300	0	2 300
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
MVO en beleidsondersteuning (ODA)	5 000	0	5 000
Contributies internationaal ondernemen (non-ODA)	6 195	0	6 195
1.2 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie	96 181	0	96 181
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Programma's internationaal ondernemen	10 000	0	10 000
Versterking concurrentiepositie Nederland	6 502	0	6 502
Invest Internationaal	9 780	0	9 780
Dutch Trade and Investment Fund	4 499	0	4 499
<i>Garanties</i>			
Dutch Trade and Investment Fund	1 500	0	1 500
<i>Opdrachten</i>			
Programma's internationaal ondernemen	10 566	0	10 566
Dutch Trade and Investment Fund	4 186	0	4 186

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletioire Begrotingen, NvW en amende- menten) (1)	Mutaties suppletioire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletioire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
	2023	2023	2023
Wereldtentoonstelling	4 000	0	4 000
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>			
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	45 148	0	45 148
1.3 Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden	440 127	33 610	473 737
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Marktontwikkeling en markttoegang	13 450	- 4 000	9 450
Economic governance and institutions	12 900	- 7 700	5 200
Financiële sector ontwikkeling	42 270	0	42 270
Infrastructuurontwikkeling	31 460	- 1 673	29 787
Duurzame productie en handel	44 700	- 16 000	28 700
(Jeugd)werkgelegenheid	9 000	0	9 000
Nexus onderwijs en werk	9 825	0	9 825
Lokale private sector ontwikkeling	4 590	0	4 590
<i>Leningen</i>			
Infrastructuurontwikkeling	9 000	- 9 000	0
Financiële sector ontwikkeling	20 000	0	20 000
<i>Garanties</i>			
Financiële sector ontwikkeling	10 000	0	10 000
<i>Opdrachten</i>			
Marktontwikkeling en markttoegang	11 000	0	11 000
Economic governance and institutions	17 000	- 13 000	4 000
Financiële sector ontwikkeling	4 000	0	4 000
Infrastructuurontwikkeling	7 750	0	7 750
(Jeugd)werkgelegenheid	25 850	0	25 850
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>			
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	24 000	0	24 000
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
International Labour Organisation	5 700	0	5 700
Lokale private sector ontwikkeling	45 925	0	45 925
Marktontwikkeling en markttoegang	15 200	- 7 800	7 400
Partnershipprogramma ILO	6 500	0	6 500
Economic governance and institutions	6 000	0	6 000
Financiële sector ontwikkeling	17 000	0	17 000
Infrastructuurontwikkeling	115 790	- 30 500	85 290
(Jeugd)werkgelegenheid	0	0	0
Nexus onderwijs en werk	14 000	0	14 000
<i>Nog te verdelen</i>			

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletioire Begrotingen, NvW en amende- menten) (1)	Mutaties suppletioire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletioire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
	2023	2023	2023
Nog te verdelen	- 82 783	123 283	40 500
Ontvangsten	14 000	10 000	24 000
1.10 Ontvangsten duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	7.000	0	7 000
1.30 Ontvangsten DGGF	7.000	10 000	17 000

Toelichting

Als gevolg van de hogere bezetting bij het COA van eerstejaars asielzoekers uit DAC-landen, heeft er een herschikking plaatsgevonden binnen het ODA-budget. Dit betekent een ombuiging op de BHOS-programma's. De bij eerste suppletioire begroting op verschillende artikelonderdelen administratief geboekte 'pro rata' ombuiging wordt tegengeboekt en vervangen door de ombuigingen per artikelonderdeel.

Op artikel 1.3 wordt per saldo EUR 61 miljoen omgebogen. Vanwege de MEV is de ombuiging circa EUR 40,5 miljoen lager dan bij Voorjaarsnota voorzien. Dit wordt bij tweede suppletioire begroting herverdeeld over de diverse artikelonderdelen.

Voor het infrastructuur programma wordt EUR 35 miljoen aan betalingen uitgesteld naar 2024 en EUR 19,5 miljoen onverplichte ruimte ingeleverd.

Ook worden jaarbijdragen voor het programma duurzame productie en handel uitgesteld naar 2024 (EUR 16 miljoen).

Op het thema marktontwikkeling wordt EUR 11,8 miljoen omgebogen door het kasritme van een grote activiteit uit te stellen tot 2024.

De ombuiging bij *economic governance* van EUR 17,7 miljoen wordt ingevuld door EUR 7,7 miljoen aan betalingen van lopende verplichtingen uit te stellen naar 2024. Voor de overige EUR 10 miljoen die wordt omgebogen, worden nieuwe verplichtingen (met kasuitgaven in 2023) uitgesteld en worden de betalingen voor nieuwe verplichtingen uitgesteld naar 2024 of 2025.

De aflossingen op de wisselfinancieringen van DGGF III worden EUR 10 miljoen hoger geraamd.

Artikel 2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 3 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 2 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat (mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amende- menten) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
	2023	2023	2023
Verplichtingen	1 125 178	119 430	1 244 608
Uitgaven:			
Programma-uitgaven totaal waarvan juridisch verplicht	792 660	75 348	868 008
2.1 Voedselzekerheid	281 204	108 350	389 554
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen	15 000	– 2 000	13 000
Bevorderen inclusieve, duurzame groei in de agrarische sect.	14 000	0	14 000
Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid	3 000	0	3 000
Uitbannen huidige honger en voeding	20 327	– 4 000	16 327
Voedselzekerheid	61 509	– 6 000	55 509
<i>Opdrachten</i>			
Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid	20 550	0	20 550
Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen	10 000	0	10 000
Voedselzekerheid	1 000	0	1 000
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>			
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	3 370	0	3 370
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
Voedselzekerheid	124 298	– 4 000	120 298
Realiseren ecologische houdbare voedselsystemen	25 000	– 8 000	17 000
Bevorderen inclusieve, duurzame groei in de agrarische sect.	40 500	0	40 500
Kennis & capaciteitsopbouw ten behoeve van voedselzekerheid	27 000	0	27 000
Uitbannen huidige honger en voeding	52 000	– 4 000	48 000
<i>Nog te verdelen</i>	– 136 350	136 350	0
Nog te verdelen			
2.2 Water	201 367	– 2 132	199 235
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Waterbeheer	26 767	– 600	26 167
Drinkwater en sanitatie	26 695	3 868	30 563
<i>Opdrachten</i>			

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletioire Begrotingen, NvW en amende- menten) (1)	Mutaties suppletioire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletioire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
	2023	2023	2023
Waterbeheer	3 770	- 600	3 170
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>			
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	2 000	0	2 000
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
Waterbeheer	96 385	- 4 800	91 585
Drinkwater en sanitatie	45 750	0	45 750
2.3 Klimaat	310 089	- 30 870	279 219
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Klimaat algemeen	33 863	0	33 863
Hernieuwbare energie	26 000	0	26 000
Dutch Fund for Climate and Development	40 000	0	40 000
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>			
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	3 400	0	3 400
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
Contributie IZA/IZT	357	0	357
Klimaatprogramma's (non-ODA)	1 595	130	1 725
Klimaat algemeen	160 232	- 31 000	129 232
Hernieuwbare energie	36 000	0	36 000
UNEP	8 642	0	8 642

Toelichting

Als gevolg van de hogere bezetting bij het COA van eerstejaars asielzoekers uit DAC-landen, heeft er een herschikking plaatsgevonden binnen het ODA-budget. Dit betekent een ombuiging op de BHOS-programma's. De bij eerste suppletioire begroting op verschillende artikelonderdelen administratief geboekte 'pro rata' ombuiging wordt tegengeboekt en vervangen door de ombuigingen per artikelonderdeel.

Op artikel 2 wordt een aantal betalingen aangehouden, bijvoorbeeld van voedselprojecten in de Democratische Republiek Congo, voor klimaatfinanciering en voor *Gain/CARE*. Daarnaast wordt er onverplichte ruimte op water ingeleverd en worden voedselsubsidies verminderd, bijvoorbeeld in verband met de oorlog in Soedan.

Zoals gemeld aan het parlement op 4 juli 2023 (Kamerstuk [36 045 nr. 165](#)), is er EUR 3,9 miljoen vrijgemaakt uit algemene middelen ter ondersteuning van waterbedrijven in Oekraïne, door middel van financiële ondersteuning van Nederlandse publieke drinkwaterbedrijven (verenigd in WaterWorX en vertegenwoordigd door Vitens Evides International).

Artikel 3: Sociale vooruitgang

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 3 Sociale vooruitgang (mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amende- menten) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
	2023	2023	2023
Verplichtingen	454 932	108 336	563 268
Uitgaven:			
Programma-uitgaven totaal waarvan juridisch verplicht	739 442	73 782	813 224
3.1 Mondiale gezondheid en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten	422 983	84 982	507 965
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Mondiale gezondheid en SRGR	230 865	- 68 687	162 178
Global Fund to Fight Aids, Malaria and Tuberculosis	0	0	0
<i>Opdrachten</i>			
Mondiale gezondheid en SRGR	16 397	0	16 397
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>			
Rijksdienst voor ondernemend Nederland	137	0	137
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
WHO/PAHO	6 713	0	6 713
Mondiale gezondheid en SRGR	184 410	11 928	196 338
UNFPA	60 000	- 11 700	48 300
UNAIDS	23 000	0	23 000
Partnershipprogramma WHO	14 402	0	14 402
Global Fund to Fight Aids, Malaria and Tuberculosis	0	0	0
UNICEF	0	0	0
Vrouwenrechten en keuzevrijheid	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>			
Nog te verdelen	- 112 941	153 441	40 500
3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	49 667	0	49 667
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Vrouwenrechten	37 067	- 4 000	33 067
<i>Opdrachten</i>			
Vrouwenrechten	0	0	0
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletioire Begrotingen, NvW en amende- menten) (1)	Mutaties suppletioire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletioire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
	2023	2023	2023
Vrouwenrechten	6 600	0	6 600
UNWOMEN	6 000	0	6 000
<i>Nog te verdelen</i>			
Nog te verdelen	0	4 000	4 000
3.3 Maatschappelijk middenveld	199 642	- 1 200	198 442
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Twinningsfaciliteit Suriname	850	0	850
Versterking maatschappelijk middenveld	181 057	- 5 200	175 857
<i>Opdrachten</i>			
Versterking maatschappelijk middenveld	6 000	0	6 000
Versterking maatschappelijk middenveld Monitoringsfonds	1 417	0	1 417
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
Versterking maatschappelijk middenveld	10 318	0	10 318
<i>Nog te verdelen</i>			
Nog te verdelen	0	4 000	4 000
3.4 Onderwijs	67 150	- 10 000	57 150
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Onderzoeksprogramma's	1 500	0	1 500
<i>Opdrachten</i>			
Onderwijs	200	0	200
Onderzoekprogramma's	2 000	0	2 000
Hoger Onderwijs	50 932	- 10 000	40 932
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
Onderwijs	2 518	0	2 518
Global partnership for education	10 000	0	10 000

Toelichting

Als gevolg van de hogere bezetting bij het COA van eerstejaars asielzoekers uit DAC-landen, heeft er een herschikking plaatsgevonden binnen het ODA-budget. Dit betekent een ombuiging op de BHOS-programma's. De bij eerste suppletioire begroting op verschillende artikelonderdelen administratief geboekte 'pro rata' ombuiging wordt tegengeboekt en vervangen door de ombuigingen per artikelonderdeel.

Op artikel 3.1 Mondiale gezondheid en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten wordt per saldo EUR 53 miljoen omgebogen. Vanwege de MEV is de ombuiging circa EUR 40,5 miljoen lager dan bij

Voorjaarsnota voorzien. De voorziene ombuigingen op 3.2 en 3.3 (ieder EUR 4 miljoen) worden teruggedraaid. Dit wordt bij tweede suppletoire begroting herverdeeld over de diverse artikelonderdelen.

Op 3.1 wordt er omgebogen door het verlagen van de SRGR-budgetten van de posten (totaal EUR 12 miljoen) en inzet van nog niet juridische verplichte middelen (EUR 42 miljoen) door de start van een aantal nieuwe verplichtingen uit te stellen naar 2024 of betalingen voor nieuwe verplichtingen uit te stellen naar 2024.

Zoals gemeld aan het parlement op 4 juli 2023 (Kamerstuk [36 045 nr. 165](#)), is er EUR 25 miljoen vrijgemaakt uit algemene middelen voor geïntegreerde en brede ondersteuning van het gezondheidssysteem in Oekraïne, uitgaande van de gezondheidsnoden zoals onderbouwd in de [Ukraine rapid damage and needs assessment](#). Financiering loopt via multilaterale kanalen waarmee reeds wordt samengewerkt.

Door de verwerking van de 'Nog te verdelen' ombuigingen uit de Voorjaarsnota naar de andere (sub)artikelen komt het saldo op artikel 3.1 hoger uit ten opzichte van de eerste suppletoire begroting.

Op artikel 3.3 - Maatschappelijk middenveld worden de uitgaven met EUR 1,2 miljoen verlaagd. Deze uitgaven zijn onderdeel van de verhoging van EUR 2,4 miljoen als gevolg van het amendement Hammelburg en zal nu over 2023 en 2024 verdeeld worden. De mogelijkheden voor een regionaal project in Oost Europa worden onderzocht. Ontwikkeling en uitvoering van deze activiteit met betrokkenheid van meerdere partijen in verschillende landen heeft twee jaar tijd nodig.

Op artikel 3.4 – Onderwijs wordt EUR 10 miljoen omgebogen door het nieuwe Beroeps- en Hoger onderwijsprogramma pas in 2024 te starten.

Artikel 4: Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 4 Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling (mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen)		
	(1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
	2023	2023	2023
Verplichtingen	1 675 143	78 706	1 753 849
Uitgaven:			
Programma-uitgaven totaal	963 006	78 706	1 041 712
waarvan juridisch verplicht			
4.1 Humanitaire hulp	584 017	0	584 017

<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Noodhulpprogramma's	117 000	0	117 000
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
Noodhulpprogramma's	352 000	0	352 000
Noodhulpprogramma's non-ODA	1 017	0	1 017
UNHCR	35 000	0	35 000
UNRWA	19 000	0	19 000
Wereldvoedselprogramma	60 000	0	60 000
4.2 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking	304 000	- 57 000	247 000
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Opvang in de regio	5 000	0	5 000
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
Opvang in de regio	240 000	- 48 000	192 000
Migratie en ontwikkeling	59 000	- 9 000	50 000
4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	74 989	135 706	210 695
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Legitieme stabiliteit	5 500	0	5 500
Inclusieve vredes- en politieke processen	10 000	- 6 500	3 500
Vredesdividend: werkgelegenheid en basisvoorzieningen	0	0	0
Functionerende rechtsorde	43 165	- 5 000	38 165
<i>Oprachten</i>			
Inclusieve vredes- en politieke processen	1 500	- 1 500	0
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
Legitieme stabiliteit	4 000	- 4 000	0
Functionerende rechtsorde	110 680	- 8 000	102 680
Inclusieve vredes- en politieke processen	40 850	0	40 850
<i>Nog te verdelen</i>			
Nog te verdelen	- 140 706	160 706	20 000

Toelichting

Als gevolg van de hogere bezetting bij het COA van eerstejaars asielzoekers uit DAC-landen, heeft er een herschikking plaatsgevonden binnen het ODA-budget. Dit betekent een ombuiging op de BHOS-programma's. De bij eerste supplettoire begroting op verschillende artikelonderdelen administratief geboekte 'pro rata' ombuiging wordt tegengeboekt en vervangen door de ombuigingen per artikelonderdeel.

De per saldo ombuiging op artikel 4.3 komt uit op EUR 5 miljoen. De oorspronkelijke ombuiging (EUR 25 miljoen) wordt gedeeltelijk teruggedraaid met extra budget voortkomend uit MEV. Dit budget staat nu op Nog te verdelen en zal bij de tweede supplettoire begroting naar de budgetten herverdeeld worden.

De programmering op artikel 4 wordt voor wat betreft het onderdeel Opvang in de Regio en Migratiesamenwerking bijgesteld. Ten opzichte van 2022 was een stijging voorzien van EUR 85 miljoen in 2023. Dit

wordt verlaagd met EUR 57 miljoen door de planning uit te stellen (EUR 44 miljoen) en een geplande betaling wordt verschoven van eind 2023 naar 2024 (EUR 13 miljoen).

Artikel 5: Multilaterale samenwerking en overige inzet

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van beleidsartikel 5 Multilaterale samenwerking en overige inzet (mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag) (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire Begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
	2023	2023	2023
Verplichtingen	760 080	12 052	772 132
Uitgaven:			
Programma-uitgaven totaal	412 994	- 49 155	363 839
waarvan juridisch verplicht			
5.1 Multilaterale samenwerking	315 025	4 528	319 553
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
UNIDO	1 950	- 419	1 531
UNDP	39 000	- 10 750	28 250
UNICEF	44 000	- 12 750	31 250
Speciale multilaterale activiteiten	24 077	- 10 500	13 577
Assistent deskundigenprogramma	9 000	0	9 000
Internationale Financiële Instellingen	8 000	0	8 000
Middelenaanvullingen multilaterale banken en fondsen	79 789	0	79 789
Kapitaal aanvullingen bij regionale ontwikkelingsbanken	8 156	0	8 156
Bijdrage aan IFI's voor steun Oekraïne	140 000	0	140 000
<i>Nog te verdelen</i>			
Nog te verdelen	- 38 947	38 947	0
5.2 Overig armoedebeleid	97 969	5 247	103 216
<i>Subsidies (regelingen)</i>			
Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling	8 385	0	8 385
Nationale SDG Implementatie	650	0	650
<i>Opdrachten</i>			
Nationale SDG Implementatie	170	- 15	155
Programmamiddelen steun Oekraïne - In-kind steun	0	5 300	5 300
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>			
UNESCO	4 400	- 63	4 337
Diverse ondersteunende activiteiten	21 547	2 327	23 874

Kleine activiteiten posten en cultuur en ontwikkeling	2 529	0	2 529
Schuldverlichting	60 038	- 2 302	57 736
Voorlichting op het terrein van Ontwikkelingssamenwerking	250	0	250
5.4 Nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNI en/of toerekeningen	0	- 58 930	- 58 930
Ontvangsten	45 088	0	45 088
5.20 Ontvangsten en restituties met betrekking tot leningen	22 182	0	22 182
5.21 Ontvangsten OS	21 176	0	21 176
5.22 Koersverschillen OS	0	0	0
5.23 Diverse ontvangsten non-ODA	1 730	0	1 730

Toelichting

Als gevolg van de hogere bezetting bij het COA van eerstejaars asielzoekers uit DAC-landen, heeft er een herschikking plaatsgevonden binnen het ODA-budget. Dit betekent een ombuiging op de BHOS-programma's. De bij eerste suppletoire begroting op verschillende artikelonderdelen administratief geboekte 'pro rata' ombuiging wordt tegengeboekt en vervangen door de ombuigingen per artikelonderdeel.

In 2023 zijn de Algemene Vrijwillige bijdragen voor UNDP en UNICEF meerjarig verplicht. Hierbij was de intentie om te blijven voldoen aan de zo genoemde *UN-Funding Compact* afspraken over de verhouding tussen geormerkte en ongeormerkte financiering aan VN-instellingen. Vanwege de noodzakelijke ombuigingen kan hieraan slechts deels worden voldaan. Verder is de planning van financiering van multilaterale activiteiten afgestemd op de aangepaste begroting.

Zoals gemeld aan het parlement op 4 juli 2023 (Kamerstuk [36 045 nr. 165](#)), is er EUR 5,3 miljoen vrijgemaakt uit algemene middelen om via *in-kind* bijdragen directe steun te leveren aan Oekraïne. Het betreft bijdragen die voorzien in de behoeften die Oekraïne kenbaar heeft gemaakt via het *EU Civil Protection Mechanism* of anderszins, en die door Nederland zullen worden geleverd.

Om de inzichtelijkheid van de BHOS-begroting verder te verbeteren is er met ingang van begrotingsjaar 2017 artikelonderdeel 5.4 gecreëerd. Op dit artikelonderdeel wordt ook overprogrammering geregistreerd. Overprogrammering houdt in dat er meer programma's of bijdragen worden gepland dan waarvoor budget beschikbaar is, in de verwachting dat over het algemeen de uitvoering van programma's en/of betalingen vertraging oploopt. De uitvoering van het beleid leert dat bijvoorbeeld (geo)politieke ontwikkelingen en uitvoeringsmogelijkheden in landen waarin programma's worden uitgevoerd gedurende het jaar kunnen leiden tot vertragingen in de uitputting van de ODA-middelen. Indien er sprake is van overprogrammering is dat zichtbaar als een negatieve stand op het

verdeelartikel. Over de verdere werking van dit artikel verwijs ik u naar de Kamerbrief als reactie op Motie van der Graaf c.s. (Kamerstuk II, [36200 XVII nr. 32](#)) over fluctuaties van het ODA-budget.

De totale ombuiging op de BHOS-begroting (EUR 559 miljoen, na inzet buffer EUR 531 miljoen) is gedempt met het extra budget voortkomend uit MEV (EUR 165 miljoen). Dit leidt tot een bezuiniging van EUR 297 miljoen op de BHOS-budgetten. Daarnaast is EUR 9 miljoen op de ODA-budgetten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken bezuinigd. De overprogrammering is hiermee EUR 60 miljoen.